

Preconference Workshop "Geo-cultural dislocation: psychological consequences" door Salman Akhtar

Op vrijdag 21 april 2017 organiseerde de Stichting WKK het negende Jaarcongres.

De dag voorafgaand aan het specialistencongres in de Jaarbeurs te Utrecht, verzamelde een kleiner gezelschap zich in De Nieuwe Liefde te Amsterdam. Daar vond de preconference workshop plaats van gastspreker Salman Akhtar. Wereldwijd is Akhtar een veelgevraagd spreker en docent. Hij is professor in de psychiatrie en een gewaardeerd psychoanalyticus verbonden aan de Thomas Jefferson University te Philadelphia (VS), met bijna 90 boeken op zijn naam.

Akhtar besprak in Amsterdam de psychologische consequenties van culturele en geografische veranderingen en zijn ideeën over de psychotherapeutische behandeling van migranten en vluchtelingen. De inhoud van deze preconference was mede gebaseerd op zijn boek "Immigration and Identity (Turmoil, Treatment and Transformation)" uit 1999 en publicaties sindsdien.

Akhtar startte de workshop door dieper in te gaan op de verschillen tussen migranten en vluchtelingen. Bij vluchtelingen is doorgaans sprake van een gedwongen situatie, waar zij niet zelf voor hebben gekozen, terwijl bij migranten vaak meer de eigen keuze voor op staat. Er is zelfs sprake van een vooropgestelde planning en tijd om afscheid te nemen, waar dat in het geval van vluchtelingen niet van toepassing is. De gevolgen voor vluchtelingen werden door Akhtar in het bijzonder uitgelicht. De ongeplande reis, of de letterlijke vlucht, is bij vluchtelingen vaak een traumatische gebeurtenis, hetgeen resulteert in meer pijn en angst. Het eigen land heeft zich tegen de vluchteling gekeerd. Er is geen mogelijkheid meer om contact te houden met het thuisland, sterker nog, alles wat ooit vanzelfsprekend was wordt afgenomen. In begrijpelijke woorden en met levendige voorbeelden lichtte Akhtar de impact en mentale pijn bij vluchtelingen toe.

Door de vaak extreme culturele en geografische veranderingen, ontstaat er naast de mentale pijn ook desoriëntatie angst. Vluchtelingen worden geconfronteerd met onbekende situaties en fysieke reacties. In het geval van gevluchte gezinnen, kunnen ouders de vragen van hun kinderen over onbekende situaties niet beantwoorden, omdat zij zelf ook niet beschikken over ervaring en kennis in de nieuwe leefomgeving. Dit is van invloed op de ontwikkeling van het kind alsmede de mentale gezondheid van de ouders.

In de tweede helft van de workshop legde Akhtar uit hoe therapeuten cultuurgevoelig en oordeelkundig het therapeutische frame aan deze cliëntengroep en diens behoeften kunnen aanpassen. Voorbeelden uit zijn praktijk werden hierbij aangedragen. Akhtar benadrukte verder dat in de psychotherapeutische behandeling van vluchtelingen het bieden van fysieke en psychologische veiligheid, holding en containment van belang zijn en legde uit hoe deze aspecten bereikt kunnen worden. In het geval van gevluchte gezinnen, zei hij dat het belangrijk is aandacht te hebben voor het beschermen van de ouder-kindrelatie en de ruimte voor het kind om kind te kunnen zijn, te kunnen spelen en ontdekken. Daarnaast bedacht te zijn op het risico op internaliserende of externaliserende gedragsproblemen bij adolescenten tijdens het separatie-individuatie proces. Ouders die in verwachting zijn, of ouders met hele jonge kinderen, staan voor de ingewikkelde keuze: in hoeverre integreer je het thuisland en de bijbehorende taal en cultuur in de opvoeding van het kind? Hij adviseerde deze zaken ter sprake te brengen. Verder noemde hij het van belang om afzondering van vluchtelingen tegen te gaan en zelfvertrouwen en voldoening te vergroten, door op zoek te gaan naar bezigheden die zij in hun thuisland reeds hadden en daarmee in hun nieuwe leefomgeving verder te gaan.

Vervolgens was er ruim de gelegenheid tot het stellen van vragen. Ook beantwoordde Akhtar de vraag hoe hij zijn migratie van India naar de VS en de samengaande culturele en geografische veranderingen heeft ervaren.

Akhtar sloot de preconference workshop en daarmee deze inspirerende middag af met de woorden: "Wees cultureel neutraal in de psychotherapeutische behandeling van migranten en vluchtelingen, beschik over historische en geografische kennis van het thuisland en heb een open hart naar je cliënten toe."

Na afloop was er gelegenheid na te praten onder het genot van een borrel.

Mariëlle Sas

Psycholoog in opleiding tot GZ-psycholoog bij GGNet